

Agnieszka Fluda-Krokos

ORCID: 0000-0002-0934-8965

(Uniwersytet Jagielloński, Polska Akademia Umiejętności w Krakowie, Polska)

Stare druki pozyskane do Biblioteki Książąt Czartoryskich z leżajskiego klasztoru oo. Bernardynów w świetle spisu z roku 1875

Biblioteka Książąt Czartoryskich to jeden z najcenniejszych zasobów dziedzictwa kultury rękopiśmiennej i drukarskiej, tworzony przez pokolenia, naznaczony dziejami kraju i historią rodu. Jednym z miejsc jej przechowywania i pomnażania był pałac w Sieniawie. To tam, dzięki działalności Erwina Röidla, trafiły rękopisy i stare druki z leżajskiej librarii oo. Bernardynów. Artykuł przybliży część owych nabytków – przywiezionych przez książkołapa i spisanych 25 kwietnia 1875 r. Wykaz zawiera informacje o trzech rękopisach i 115 tytułach druków, z czego w obecnym zasobie udało się odnaleźć większość, a potwierdzić proveniencję bernardyńską w dziewięciu.

Słowa kluczowe: Biblioteka Książąt Czartoryskich, Erwin Rödel, bernardyni, Leżajsk, stare druki

Sieniawa – niewielkie miasto w województwie podkarpackim, w XIX w. pełniło ważną rolę w życiu kulturalnym nieistniejącej wówczas na mapach świata Polski. Pałac, wybudowany przez ród Sieniawskich na początku wieku XVIII, trafił do rąk Czartoryskich w wyniku koligacji małżeńskiej – Zofii Sieniawskiej i Augusta Aleksandra Czartoryskiego. Gdy na początku wieku XIX zamieszkali w nim Izabela i Adam Kazimierz Czartoryscy, skupiło się tam bogate życie towarzyskie, kulturalne, naukowe i polityczne¹. To do Sieniawy ewakuowano po powstaniu listopadowym część zbiorów puławskich i tu w czasie II wojny światowej ukryto najcenniejsze zasoby z kolekcji książąt Czartory-

¹ Posiadłość przysparzała też właścicielom wielu problemów związanych z zarządzaniem (zob.: P. Sieradzki, *Czartoryscy a dobra sieniawskiego w latach 30. i 40. XIX wieku. Zarys zagadnienia*, „Rocznik Kolbuszowski” 2010, 10, s. 197–208).

skich – m.in. *Damę z gronostajem* Leonarda da Vinci. W pałacu znajdowała się także bogata biblioteka, odbudowywana² dzięki staraniom m.in. Karola Druzewicza³ – bibliotekarza sieniawskiego, związanego z rodem od roku 1818, a jednym ze źródeł jej uzupełniania była libreria klasztoru oo. Bernardynów w Leżajsku. Gdy w 1876 r. otwarto w Krakowie Muzeum Książąt Czartoryskich, dział instytucji stanowiła biblioteka przewieziona z Sieniawy⁴. Od 2016 r. jest częścią Muzeum Narodowego w Krakowie⁵.

Celem niniejszego artykułu jest rozpoznanie i przedstawienie na podstawie spisu z 25 kwietnia 1875 r.⁶ spuścizny klasztoru oo. Bernardynów w Leżajsku w obecnym księgozbiorze starodrucznym Biblioteki XX. Czartoryskich. Przyjęto kategoryzację opartą na dacie, miejscu wydania i nazwie oficyny drukar-

² Największe straty w zasobie bibliotecznym Czartoryskich spowodowane były zaborczymi losami Polski – w wyniku represji po powstaniach wywieziono z Puław do Petersburga: po powstaniu kościuszkowskim księgozbiory Izabeli Czartoryskiej oraz Marii Wirtemberskiej; po powstaniu listopadowym – 47 skrzyń zbiorów bibliotecznych (zob.: P. Wierzbicki, *Niezwykłe zbiory z niezwykłej kolekcji. Skarby bibliofilskie z Biblioteki Książąt Czartoryskich*, „Rocznik Biblioteki Kraków” 2017, R. 1, s. 234–236; K. Buczek, *Z przeszłości Biblioteki Muzeum XX. Czartoryskich (w sześćdziesiąt rocznicę przeniesienia jej zbiorów do Krakowa)*, „Przegląd Biblioteczny” 1936, R. X, z. 4, s. 181–199; M. Kukiel, *Banicja księcia Adama Czartoryskiego i katastrofa Puław*, „Kwartalnik Historyczny” 1930, R. XLIV, t. 1, z. 4, s. 473–492).

³ Karol Druzewicz (1800 – 20 XII 1879) – zatrudniony u książąt Czartoryskich w 1818 r., zdobywał wiedzę i praktykę bibliotekarską, pomagając Łukaszowi Gołębiowskiemu w bibliotece puławskiej Czartoryskich, brał także udział w jej ewakuacji, m.in. do Sieniawy. J. Nowak podaje, że K. Druzewicz w sumie pracował w Sieniawie 46 lat (1833–1879), w trakcie których znacznie przysłużył się do jej wzbogacenia (m.in. o ponad 700 starodruków, blisko 50 rękopisów, 3 mapy z XVIII w. (zob.: K. Buczek, *Druzewicz Karol [w:] Polski Słownik Biograficzny*, t. 5, red. W. Konopczyński, Kraków 1946, s. 401; A. Fluda-Krokos, „Pamiętnik” *Karola Druzewicza jako źródło do badań losów biblioteki puławskiej Czartoryskich*, „Niepodległość i Pamięć” 2020, nr 1 (69), s. 263–284; T. Frączyk, *Druzewicz Karol [w:] Słownik pracowników książki polskiej*, red. I. Treichel, Warszawa 1972, s. 185; J. Nowak, *Karola Druzewicza podróże biblioteczne po Kongresówce i Galicji w latach 1860–1879*, „Przegląd Humanistyczny” 1994, 38, 3, s. 87–97).

⁴ Z dobrami sieniawskimi związane były konkretne plany remontów i rozbudowy, dotyczące także biblioteki, jednak nie zostały one zrealizowane (zob.: J. Nowak, *Ordynacja Sieniawska Książąt Czartoryskich. Plany – zamierzenia – realizacja*, „Rocznik Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie” 2000, R. XLV, s. 121–159).

⁵ O Bibliotece Książąt Czartoryskich zob. m.in.: *Biblioteka Książąt Czartoryskich: informator o zbiorach*, red. J. Lenkiewiczowa, Kraków 2004; K. Buczek, *Z przeszłości Biblioteki Muzeum XX. Czartoryskich oraz przyczynki do dziejów Biblioteki Poryckiej*, Kraków 1936; P. Wierzbicki, *Biblioteka Książąt Czartoryskich – O oddziale – Muzeum Narodowe*, <<https://mnk.pl/oddzial/biblioteka-ksiazat-czartoryskich/o-oddziale>> [dostęp 28 II 2021]; tenże, *Niezwykłe zbiory z niezwykłej kolekcji. Skarby bibliofilskie z Biblioteki Książąt Czartoryskich*, „Rocznik Biblioteki Kraków” 2017, R. 1, s. 231–251.

⁶ Biblioteka Książąt Czartoryskich (dalej: BCzart.), rkps sygn. 12 255, nr 1809: *Spis rękopisów i książek drukowanych, jakie przywiózł P. Redel z Leżajska z księgozbioru klasztoru Ojców Bernardynów dla biblioteki księżęcej w Sieniawie d. 25 kwietnia 1875 r.*

skiej, co pozwoliło na przedstawienie charakterystyki zbioru, oraz wykonano analizę znaków proveniencyjnych znajdujących się w woluminach.

W literaturze traktującej o zakonach bernardyńskich w Polsce⁷ Leżajsk, do którego zakonnicy zostali sprowadzeni przez biskupa Macieja Pstrokońskiego w roku 1608, wymieniany jest często jako jeden z najważniejszych ośrodków kultu maryjnego, jednak do rzadkości należą wzmianki dotyczące biblioteki klasztornej⁸. Szczątkowe informacje podaje m.in. Norbert Golichowski, napisawszy, że w roku 1750 *Dyonizy Baraczewski uporządkował bibliotekę, która wykazała 1983 egzemplarzy*⁹, oraz *Baraczewski Dyonizy, r. 1750 ułożył katalog biblioteki klasztornej w Leżajsku i wykazał 1983 egzemplarzy. (W r. 1865 było 2536 egzemplarzy)*¹⁰. Edward Chwałewik w monumentalnych *Zbiorach polskich* w krótkim opisie zabytków Leżajaska napisał: *Bibl. OO. Bernardynów liczy ok. 2000 t. i posiada druki stare*¹¹. Z kolei Emilian Lenart w tekście poświęconym bibliotekom bernardyńskim wymienił Leżajsk tylko raz, wśród librarii,

⁷ O zakonie w Polsce zob. m.in. S. Barącz, *Pamiętnik zakonu ww. oo. bernardynów w Polsce*, Lwów 1874; C. Bogdalski, *Bernardyni w Polsce: 1453–1530*, t. 1–2, Kraków 1933; K. Kantak, *Bernardyni polscy*, t. 1: *1453–1572*, Lwów 1933; tenże, *Bernardyni polscy*, t. 2: *1573–1795–1932*, Lwów 1933; *Klasztory bernardyńskie w Polsce w jej granicach historycznych*, red. H.E. Wyczawski, Kalwaria Zebrzydowska 1985; H.E. Wyczawski, *Bernardyni polscy*, t. 3: *1772–1946*, Kalwaria Zebrzydowska 1992.

⁸ Znaczenie książek i librarii zakonnych zgromadzenia przedstawił m.in. Kamil Kantak, pisząc np.: *Książnice bernardyńskie żywotne, wzbogacające się wciąż w nowe dzieła, dawały zakonnikom możliwość ciągłego dalszego kształcenia, a że z nich korzystano, świadczą liczne zapiski [...] lub Niepodobna dzisiaj w szczegółach śledzić rozwoju księżnic bernardyńskich, ale musiał być znaczny i szybki* (zob.: K. Kantak, *Bernardyni polscy*, t. 1: *1453–1572*, Lwów 1933, s. 207, 308]; zarys dziejów bibliotek bernardyńskich do końca XVIII w. – zob. E. Lenart, *Biblioteki bernardyńskie w Polsce od 2. połowy XV do końca wieku XVIII* [w:] *Pięćset pięćdziesiąt lat obecności oo. Bernardynów w Polsce (1453–2003)*, red. W.F. Murawiec, D.A. Muskus, Kalwaria Zebrzydowska 2006, s. 659–677; bibliografia prac dot. bibliotek bernardyńskich – zob. R. Żmuda, *Stan badań bibliologicznych o bibliotekach klasztornych Bernardynów w Polsce za lata 1918–2015* [w:] *Wkład Bernardynów w życie religijno-kulturalne narodu polskiego (wybrane aspekty)*, red. C. Gniecki, A.K. Sitnik, Kalwaria Zebrzydowska 2016, s. 311–339; szczegółowo o konkretnych bernardyńskich zbiorach – zob. np. T. Stolarczyk, *Księgozbiór biblioteki bernardynów w Łęczycy na podstawie inwentarza z 1819 roku*, „Roczniki Humanistyczne” 2020, t. LXVIII, z. 2, s. 41–48; W. Zawadzki, *Księgozbiór klasztoru bernardyńskiego w Kadynach w zasobach Biblioteki Elbląskiej*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 2014, 102, s. 341–389; K.A. Sitnik, *Księgozbiór konwentu we Lwowie odzwierciedleniem zainteresowań intelektualnych bernardynów lwowskich II poł. XV–XVIII wieku*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 2004, 81, s. 225–252.

⁹ N. Golichowski, *Przed nową epoką: materiały do historii OO. Bernardynów w Polsce*, Kraków 1899, s. 89.

¹⁰ Tamże, s. 311.

¹¹ E. Chwałewik, *Leżajsk* [w:] *Zbiory polskie. Archiwa, biblioteki, gabinety, galerie, muzea i inne zbiory pamiątek przeszłości w ojczyźnie i na obczyźnie w porządku alfabetycznym według miejscowości ułożone*, t. 1: *A–M*, Warszawa 1926, s. 341.

które brał pod uwagę w badaniach nad tematem¹². Nie doczekała się ona jednak naukowego opracowania monograficznego, a próbę opisanja jej losów podjął jedynie Zbigniew Larendowicz w niewielkiej publikacji *Biblioteka Klasztoru Ojców Bernardynów w Leżajsku*¹³.

Niewątpliwie gromadzenie księgozbioru rozpoczęło się wraz z przybyciem bernardynów do Leżajska – z racji (w bardzo niewielkim stopniu) zakupów czy też otrzymywania w darze, np. ksiąg niezbędnych do odprawiania nabożeństw. Jednak solidne podstawy klasztornej librarii stworzyło powstanie nowicjatu, działającego z niewielkimi przerwami od ok. 1650 r. Kształtujący się zasób można prześledzić dzięki kilku zachowanym katalogom i inwentarzom bibliotecznym – najstarsze pochodzą z lat 1750¹⁴ i 1757¹⁵, oraz pięciu XX-wiecznym – z lat 1905¹⁶, 1907 (katalog¹⁷, skorowidz autorów¹⁸), 1948–1950¹⁹, 1962–1963²⁰.

Podobnie jak w innych klasztorach, także w Leżajsku spośród mieszkańców konwentu wyznaczano osobę odpowiedzialną za księgozbiór. Z. Larendowicz wymienił pięciu ojców: Peregryna Kapińskiego (1879–1883), Czesława Bogdalskiego²¹ (lata 80. XIX w.), Sergiusza Michnę (1890–1895), Jacka Filipiaka (1895–1910) oraz Dominika Górskiego (1914–1939)²². Wymienić należy także Dionizego Baraczewskiego – autora katalogu z roku 1750. K. Kantak informuje, że w połowie wieku XIX uporządkowaniem księgozbioru leżajskiego (a także lwowskiego i kalwaryjskiego) zajmował się Z. Morawski – emerytowany nauczyciel gimnazjalny z Tarnowa, który poza podzieleniem zasobu na działy, nadał im także kolejne numery i wykonał spis²³. Ostatni pojawiający się w źródłach to Filip Płaza (lata 60. XX w.). W 1963 r., w odpowiedzi na zapyta-

¹² E. Lenart, *Biblioteki bernardyńskie*, s. 664.

¹³ Z. Larendowicz, *Biblioteka Klasztoru Ojców Bernardynów w Leżajsku*, Kraków 2007.

¹⁴ Archiwum Prowincji oo. Bernardynów w Krakowie (dalej: APBK), rkps sygn. VI-g-9: *Compendium librorum Bibliothecae Conventus Leżajscensis fatum... anno 1750... per fr. Dionisium Baraczewski, Praedictorem protunc Leżajscensem*.

¹⁵ APBK, rkps sygn. VI-g-10: *Compendium librorum Bibliothecae Conventus Leżajscensis [PP. Bernardinorum] fatum... anno 1757*.

¹⁶ APBK, rkps sygn. VI-g-11: *Katalog biblioteki klasztoru OO. Bernardynów w Leżajsku*.

¹⁷ APBK, rkps sygn. VI-g-12: *Katalog biblioteki klasztoru OO. Bernardynów w Leżajsku, za prowincjale o. Daniela Magońskiego w r. 1907*.

¹⁸ APBK, rkps sygn. VI-g-13: *Katalog biblioteki klasztoru OO. Bernardynów w Leżajsku [Skorowidz autorów]*.

¹⁹ APBK, rkps sygn. VI-g-14: *Katalog biblioteki klasztoru OO. Bernardynów w Leżajsku*.

²⁰ APBK, rkps sygn. VI-g-15: *Inwentarz (fragment) biblioteki klasztoru OO. Bernardynów w Leżajsku*.

²¹ C. Bogdalski jest także autorem wypisów dotyczących leżajskiego klasztoru: *Pamiętnik kościoła i klasztoru OO. Bernardynów w Leżajsku: spisany ze starych aktów i kronik*, Kraków 1929.

²² Z. Larendowicz, *Biblioteka Klasztoru*, s. 14.

²³ K. Kantak, *Bernardyni polscy*, t. 2: 1573–1795–1932, Lwów 1933, s. 568.

nie otrzymane od Kajetana Grudzińskiego²⁴, przedstawił następujący stan liczbowy zbiorów: *Biblioteka leżajska liczy 10 163 tomy, w tym starodruków przed 1800 r. 2248, po r. 1800 – 702. Depozyt sokalski²⁵ liczy ok. 2500 tomów, w tym starodruków 2000²⁶. W 1998 r. prace porządkowe oraz inwentaryzację rozpoczął Z. Larendowicz. Po jej zakończeniu stwierdził obecność w księgozbiore m.in. 5690 woluminów starych druków, z czego najstarszy z roku 1538²⁷.*

Biblioteka leżajska zgodnie z decyzją o centralizacji zasobów klasztornych w nowo powstałych Archiwum Prowincji Bernardynów oraz Bibliotece Prowincji oo. Bernardynów w Krakowie, zasadniczą i cenniejszą część zasobów przekazała do Krakowa²⁸. Niemniej przez pewien czas filia Biblioteki Prowincji, do której przewieziono stare druki z Dukli, Krystynopola, Przeworska i Rzeszowa, funkcjonowała w Leżajsku²⁹.

Kontakty biblioteki Czartoryskich z Leżajskiem rozpoczęły się najprawdopodobniej w pierwszej połowie roku 1874 – w liście do J. Łepkowskiego z 6 maja tegoż roku K. Druziewicz napisał: *Byłem w Przeworsku. Rzeczywiście klasztor posiada księgozbiór ksiąg dawnych i rękopisów – jak od XV wieku poczynawszy. Są książki kompletne z tytułami, miejscami drukarni i rokiem. Są defektowne i to w znacznej liczbie – bez tytułów, początku i końca. We wtorek pojechałem do Leżajska, gdzie się znajduje na teraz Ksiądz prowincjał ze Lwowa, wizytując klasztory. Przedstawiłem się mu od J[asnie] W[ielmożnego] Ks[ięcia] z propozycją, że gdy księgozbiór w klasztorze przeworskim leży bez użytku, bez dozoru, bez ładu, czyby nie zechcieli odstąpić w części do zbiorów Księcia Władysława Czartoryskiego w Sieniawie. Bardzo chętnie przyjął propozycję i powiedział, że dziś lub jutro będzie u niego w Leżajsku Gwardian z Przeworska. Że poleci mu, ażeby mi wolno było przejrzeć, przebrać i co się okaże dla biblioteki J[asnie] W[ielmożnego] Księcia, aby spisać, a nawet wydać³⁰.* Pod koniec roku 1874 z kolei Władysław Czartoryski wystosował list do prowincjała bernardynów we Lwowie, opisując skrótowo losy rodowej biblioteki oraz plany jej prze-

²⁴ APBK, rkps sygn. VI-e-81, s. 395.

²⁵ Kościół i klasztor oo. Bernardynów w Sokalu powstał na początku XVII w. W roku 1951 r. znalazł się poza granicami Polski, pełniąc do 2012 r. funkcję więzienia. Obecnie popada w ruinę.

²⁶ APBK, rkps sygn. VI-e-81, s. 397.

²⁷ Z. Larendowicz, *Biblioteka Klasztoru*, s. 31.

²⁸ Odbiór inkunabułów i rękopisów potwierdza pismo K. Grudzińskiego z 27 X 1960 r. (APBK, rkps sygn. VI-e-81, s. 391–394; przekazanie rękopisów potwierdza m.in. pismo K. Grudzińskiego z dn. 18 I 1962 r., w którym odnotowano 61 tytułów (APBK, rkps sygn. VI-e-86, s. 241–245), a inkunabułów oraz poloników XVI-wiecznych pismo Honoriusza Rączki z 11 VII 1964 r. (APBK, rkps sygn. VI-e-81, s. 399).

²⁹ APBK, rkps I-h-25, s. 81–85.

³⁰ BCzart., rkps sygn. 12 254, nr 1563: list K. Druziewicza do J. Łepkowskiego z 6 V 1874 r.

niesienia do Krakowa, jak również przedstawiając zamiar odbudowania księgozbioru: *Przychodzę zatem z propozycją nabycia – bądź drogą zamiany, bądź kupna, w każdym razie sposobem, którym własność duchowna uszczerbku by nie poniosła, Onych starych ksiąg, które by mogły się znaleźć w zbiorach klasztornych powierzonych opiece Przewielebnego Ojca Dobrodzieya powierzonych i zanoszę do niego prośbę, abyś zechciał swoim przedstawieniem wyjednać na to przychylnie zezwolenie Jego Przewielebności O. Jenerała w Rzymie*³¹. Tym sposobem i klasztor w Leżajsku znalazł się w kręgu zainteresowań książęcej biblioteki, jednak jako pośrednik pojawił się Erwin Rödel (?–1876)³² – książkołap i handlarz, znany ze swoich podróży i kontaktów w klasztornych librariach, skąd jednak dochodziły liczne głosy krytyki co do stosowanych przez niego metod pozyskiwania archiwaliów i druków³³. Nie był jednak odosobniony w swej profesji. Książkołapstwem trudnili się m.in. Tadeusz Czacki, Samuel Bogumił Linde, Józef Ossoliński, Ignacy Polkowski czy Antoni Schneider, a o ich działalności Hieronim E. Wyczawski napisał: *pod koniec XIX i na początku XX w. grasowali po bibliotekach klasztornych, po bernardyńskich i reformackich również, różni kolekcjonerzy oraz prawdziwi i rzekomi bibliofile. Wpuszczani przez łatwowiernych zakonników do bibliotecznych lokali wyludzali lub po prostu wykradali co lepsze rękopisy i starodruki. Tą drogą właśnie trafiło dużo pozycji bernardyńskich do zbiorów Ossolineum, Biblioteki Jagiellońskiej i do Biblioteki Czartoryskich w Krakowie*³⁴. Tezę o rozproszeniu zasobów bibliotek bernardyńskich potwierdza także przywołany już E. Lenart, pisząc: *Wiele z nich [zasobów bibliotecznych klasztorów – AFK] znajduje się także w bibliotekach „obcych”, a wśród 18 wymienionych pojawia się także Biblioteka Książąt Czartoryskich*³⁵.

W spisie nabytków, jakie przywiózł do Sieniawy wspomniany powyżej E. Rödel 25 kwietnia 1875 r., sporządzonym przez Karola Druzewicza, podzielono je na dwie grupy. Pierwsza to trzy rękopisy: *graduła De sanctis* (XVIII w.)³⁶,

³¹ BCzart., rkps sygn. 12 254, nr 5140: *Kopia listu Xięcia Władysława Czartoryskiego do Księdza Prowincjała Bernardynów we Lwowie*, Paryż, 23 XII 1874 r.

³² Pierwsze udokumentowane kontakty E. Rödel z Sieniawą miały miejsce w 1871 r. i związane były z archiwaliami dot. Przeworska (zob.: J. Nowak, *Erwin Redel antykwariusz przeworski i jego penetracje bibliotek klasztornych 1871–1876. Przyczynek do dziejów „książkołapstwa” w Galicji*, „Nasza Przeszłość” 1997, 88, s. 329–353).

³³ Spoza Leżajska Rödel przywiózł także pokaźną liczbę rękopisów i druków z klasztoru w Przeworsku – zob.: A. Fluda-Krokos, *Starodruki z biblioteki klasztornej bernardynów w Przeworsku w zbiorach Biblioteki XX. Czartoryskich w Krakowie*, „Hereditas Monasteriorum” 2012, vol. 1, s. 173–187; też, *Dzieje biblioteki klasztornej oo. Bernardynów w Przeworsku – wstęp do badań [w:] 550-lecie klasztoru oo. Bernardynów w Przeworsku (1465–2015)*, red. M. Gęśła, A. Sitnik, Kalwaria Zebrzydowska 2015, s. 259–285.

³⁴ H. E. Wyczawski, *Bernardyni polscy*, s. 320.

³⁵ E. Lenart, *Biblioteki bernardyńskie*, s. 660.

³⁶ BCzart., rkps sygn. 1615 V.

graduata *De tempore* (XVII w.)³⁷, rękopis *Flumen poeticus* (XVIII w.)³⁸; druga – 58 pozycji druków wydanych od XVI do XVIII w., które są podstawą niniejszego tekstu i posłużyły do analizy ilościowej i jakościowej przejętego zbioru.

Ponadto z klasztoru pozyskano: chorągiew z wizerunkiem Aleksandra Korabiewskiego oraz dwie buławy wotywnie. W liście do K. Druziewicza E. Rödel informował: *Za książki, chorągiew Korabiewskiego i dwa kancyjonały, które z klasztoru z Leżajska przywozłem, Ojcowie życzą sobie w zamian jaki ornat otrzymać, cenę tegoż całkiem decyzji JO Księcia pozostawiając*³⁹. Decyzją Władysława Czartoryskiego zakonnicy otrzymali wspomniany ornat, jednak w jednym z kolejnych listów Rödel usprawiedliwia niezadowolenie zakonników, o którym poinformował go Druziewicz: *Spominał Wmy Pełnomocnik, że Gwardyjan z Leżajska z ornatu niezadowolony, trochę to mnie dziwi, lecz handel z Bernardynami jakiś antykwariusz popsuł, dając za dwa kancyjonały, które ja dlatego zabrać nie chciałem, że początku i końca nie miały, 55 fl[orenow] [...], w oczach Ks. Gwardyjana tak podwyższył, że teraz ornat kosztujący 58 fl[orenow], [...] za mierne wynagrodzenie uważa. [...]. Rachunki z Bernardynami ukończone*⁴⁰.

Wspomniany wykaz z 25 kwietnia 1875 r. zawiera informacje o 115 tytułach starych druków, spisanych kolejno pod 58 numerami. Brak jednak konsekwencji w numerowaniu tzw. klocków i dzieł współwydanych, np. po numerze 12 *Kazanie na wtórą niedzielę...*, widnieje zapis 13 *Tamże Archetyp wysokich a pańskich*, kolejno 14 d:[itto] *Sakrament w śmierci a śmierć w sakramencie*, ale przykładowo pod numerem 30. odnotował *Zaciąg dworzanów na kurję najjaśniejszej...*, a pod tym wpisem, bez kolejnych numerów: *tamże Spelunca Duplex to jest jaskinia dwoista...* i osiem innych tytułów; podobnie pod numerem 37. *Exorbitancje ruskie z Greków odszczepieńców...* i 13 innych dzieł, pod numerem 42. *Na pogrzebie wielebnego oycy Piotra Skargi...* i 17 kolejnych, a pod 45. *Defensa Biskupstwa y Dyecezyi Kijowskiej...* oraz *Dalej Kazanie na poświęcenie kościoła katedralnego...*

Same opisy poszczególnych tytułów zawierają podstawowe dane bibliograficzne druków (zdarza się, że skrócone), z ewentualnym komentarzem, np. 3. *Stanislai Orichovi Okszi – Annales Polonici od czasu D. Sigismundi I /: bez tytułu/ – in 8 – Str: 312 – 1554 – vol. I; miejscem druku i nazwą oficyny: 20 Szczęśliwy w Zakonie Dominikańskim marnotrawca Thomasz z Aquinu, to jest kazanie p. X. Hiacyntha Mijakowskiego – r. 1643 – w Krakowie w Drukarni*

³⁷ BCzart., rkps sygn. 3616 V.

³⁸ BCzart., rkps sygn. 3566 I.

³⁹ BCzart., rkps sygn. 12 255, nr 1811: List E. Rödl'a do K. Druziewicza, 1875 r.

⁴⁰ BCzart., rkps sygn. 12 255, nr 1849: List E. Rödl'a do K. Druziewicza, Kraków, 30 VI 1875 r.

Andrzeja Piotrkowczyka – I; informacjami o ubytkach, np. 27 tamże *Znaczna w Cnotę Matrona Anna z Rusce Lubomirska [...]* /: bez końca/ Stron 8. Forma zapisu, jak również uwagi o stanie zachowania druków dowodzą wykonania wykazu z natury.

Spośród 115 tytułów wymienionych w spisie w formie niepełnej dzięki odczytaniu zapisów⁴¹ oraz badaniom porównawczym i poszukiwaniach w bazach wskazano daty druku 111 tytułów, w przypadku 105 zidentyfikowano oficyny drukarskie – 46 w 18 lokalizacjach, a miejsce druku – 108 publikacji; formaty ustalono dla wszystkich druków. W uzupełnieniu pełnych danych bibliograficznych posiłowano się przede wszystkim Elektroniczną Bazą Bibliografii Estreichera⁴², bazą CERL – Heritage of the Printed Book⁴³ oraz katalogiem NUKAT⁴⁴.

Najstarszy zidentyfikowany druk to dzieło z zakresu prawa kanonicznego, autorstwa Grzegorza z Szamotuł (1485–1541): *Enchiridion Impedimentorum que iuxta Canonicas constitutiones in matrimonijs*⁴⁵, wydrukowane w oficynie Floriana Unglera w Krakowie w 1529 r.; najmłodszy wydano w roku 1747 w Warszawie, w drukarni jezuickiej, i jest to Jana Antoniego Poszakowskiego (1684–1759) *Historia Kalwinska: O Początkach progresie y upadku tej Sekty we Francyi, z rożnych Authorow, którzy żyli tych wiekow, ktorzy się to stało, y na co sami patrzyli*. Statystycznie najwięcej spośród 115 tytułów pochodzi z wieku XVII – 92 (80%), kolejno z XVI – 13 (11%), XVIII – 6 (5%), a w przypadku 4 (4%) nie zdołano ustalić daty wydania.

Najliczniej reprezentowane są druki oficyn krakowskich – 59 tytułów (51%). To przede wszystkim dorobek zakładu założonego przez Andrzeja Piotrkowczyka I⁴⁶ (m.in. Mikołaj z Mościsk, *Elementa Ad S. Confessiones: Non*

⁴¹ Edycja źródłowa dokumentu, przygotowana zgodnie z obowiązującymi zasadami tego typu publikacji, wraz z analizą tematyczną zbioru ukaże się w oddzielnym artykule.

⁴² *Bibliografia Estreichera*, <<https://www.estreicher.uj.edu.pl/home/>> [dostęp 18 IV 2021].

⁴³ *Heritage of the Printed Book Database*, <<https://www.cerl.org/resources/hpb/main>> [dostęp 18 IV 2021].

⁴⁴ NUKAT. *Prosto do informacji. Katalog zbiorów polskich bibliotek naukowych*, <<http://katalog.nukat.edu.pl/search/query?theme=nukat>> [dostęp 18 IV 2021].

⁴⁵ Tytuły podane według zapisów w wymienionych bazach, opracowywanych zgodnie z przyjętymi w nich zasadami (Elektroniczna Baza Bibliografii Estreichera: *Bibliografia Estreichera. Aktualny stan zawartości bazy i uwagi dla korzystających z EBBE*, <<https://www.estreicher.uj.edu.pl/instrukcja/>>; NUKAT: *Format MARC21 rekordu bibliograficznego dla starych druków*, oprac. H. Mieczkowska, Warszawa 2011; CERL respektuje zasady opisu katalogowego starych druków przyjęte w krajach członkowskich).

⁴⁶ Oficynę Piotrkowczyków założył Andrzej Piotrkowczyk I (?–1620) w roku 1574; po jego śmierci dzieło kontynuował syn – Andrzej II, a po jego śmierci wdowa Anna i krewni; w 1674 r. zasób zapoczątkował drukarnię Akademii Krakowskiej (zob.: W. Ptak-Korbel, *Piotrkowczyk Andrzej [w:] Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku: praca zbiorowa*, t. 1: *Małopolska*,

tantum..., 1603; *Opvscvla tam Ecclesiastici, quam Equestris Ordinis...*, 1632; Fabian Birkowski, *Exorbitancye Ruskie, z Greków Odszczepieńców...*, 1633; Gergely Gyöngyösi, *Explanatio Regulae D. Avgvstini Episcopi Hipponen...*, 1642). Z funkcjonującej od 1576 r. firmy, którą po śmierci założyciela odziedziczył jego syn, także Andrzej (1581–1645), a następnie prowadziła wdowa po nim – Anna, zidentyfikowano 37 tytułów (2 – z czasów Andrzeja Starszego, 30 – A. Młodszego, 5 – wdowy i dziedziców).

Siedem druków wydano w oficynie Franciszka Cezarego Starszego⁴⁷ (m.in. Kazimierz Jan Wojsznarowicz, *Kazanie Abo Peregrinacya W Gore Ná Reforme Obyczáiw Dworskich...*, 1647; Aleksy Piotrkowczyk, *Nagrobek pobożności chrześcianskiej y postępów...*, 1641), po trzy Łukasza Kupisza⁴⁸ (m.in. Szymon Okolski, *Præco Divini Verbi B. Albertvs Magnvs Episcopus Ratisponensis...*, 1649), Waleriana Piątkowskiego⁴⁹ (m.in. Maciej Kazimierz Treter, *Zodiacvs Academicvs In Cælo Cracoviano Duodecim Signis...*, 1648) i Krzysztofa Schedla⁵⁰ (m.in. Jan Dionizy Mościński, *Kazanie Na wtórą Niedzielę w Post A Chwalebne Święto S. Tomasza...*, 1641); po dwa opuściły prasy Łazarza Andrysowicza⁵¹ (Stanisław Sokołowski, *Nvntivs Salvts, Siue De In-*

cz. 1: *Wiek XV–XVI*, red. A. Kawecka-Gryczowa, Kraków 1983, s. 147–169; M. Zychowiczowa, *Piotrkowczyk*, tamże, s. 145–147).

⁴⁷ Franciszek Cezary I (ok. 1583–1651) – oficynę prowadził w latach 1616–1651; po jego śmierci działalność kontynuowała wdowa Barbara i dziedzice (1652–1666), a następnie niepełnoletni Franciszek (wnuk założyciela), który od 1679 r. był pełnoprawnym, samodzielnym właścicielem. Firma zakończyła swoją działalność w roku 1731, pod rządami Michała Cezarego, prawnuka założyciela. (zob.: Cezary, *Franciszek*, <<https://data.cerl.org/thesaurus/cnp01471889>> [dostęp: 15 IV 2021]; K. Korotajowa, *Cezary Franciszek [w:] Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, t. 1: *Małopolska*, cz. 2: *Wiek XVII–XVIII*, vol. 1: *A–K i drukarnie żydowskie*, red. J. Pirożyński, Kraków 2000, s. 82–100; tamże do s. 121 dzieje oficyny; M. Malicki, *Repertuar wydawniczy drukarni Franciszka Cezarego starszego 1616–1651*, cz. 1: *Bibliografia druków Franciszka Cezarego starszego 1616–1651*, Kraków 2010).

⁴⁸ Łukasz Kupisz (?–1655) – działał w Krakowie w latach 1643 (?), 1646–1655, wydał ok. 150 tytułów (zob.: K. Korotajowa, *Kupisz Łukasz [w:] Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, t. 1: *Małopolska*, cz. 2: *wiek XVII–XVIII*, vol. 1: *A–K i drukarnie żydowskie*, dz. cyt., s. 357–366).

⁴⁹ Walerian Piątkowski (bd.) – działał w Krakowie najprawdopodobniej w latach 1619–1652 (zob.: R. Żurkova, *Piątkowski Walery Jerzy [w:] Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, t. 1: *Małopolska*, cz. 2: *wiek XVII–XVIII*, vol. 2: *L–Ż i drukarnie żydowskie*, red. J. Pirożyński, Kraków 2000, s. 470–491).

⁵⁰ Krzysztof Schedel (?–1653) – drukarz działający w Krakowie w latach 1639–1653, opublikował 138 druków. (zob.: M. Jaglarz, *Schedel Krzysztof Starszy [w:] Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, t. 1: *Małopolska*, cz. 2: *wiek XVII–XVIII*, vol. 2: *L–Ż i drukarnie żydowskie*, jw., s. 548–552).

⁵¹ Łazarz Andrysowicz (–1577) – dzięki ożenkwowi z wdową po Hieronimie Wietorze (ok. 1480–1546 lub 1547) stał się właścicielem drukarni; wydał ok. 270 druków (zob.: R. Żurko-

carnatione..., 1558; Hieronim Powodowski, *Speculum clericorum...*, 1604⁵²) i Floriana Unglera⁵³ (m.in. Grzegorz z Szamotuł, *Enchiridion Impedimentorum que iuxta Canonicas constitutiones in matrimonijs co[n]tingunt...*, 1529). Z kolei po jednym wydały drukarnia Bazylego Skalskiego⁵⁴ (Kasper Cichocki, *Alloqviorvm Osiecensivm Sive Variorvm Familiarivm Sermonvm Libri Qvinque...*, 1615) oraz wdowa i dziedzice Franciszka Cezarego (Antoni Stefanowicz, *Ordinarivm Provinciae Poloniae S. Francisci FF. Minorum Obseruantium...*, 1666). Tak znaczna liczba wydawnictw krakowskich spowodowana zapewne była silną pozycją nie tylko Krakowa jako centrum drukarstwa, lecz także tym, że był on główną siedzibą zakonu bernardynów w Polsce. Spora część zasobu trafiła do Leżajska zapewne razem z wizytacjami władz zwierzchnich zgromadzenia.

Znacznie mniej jest oficyn warszawskich – 9 tytułów (8%), reprezentowanych przez Jana Trepińskiego⁵⁵ (m.in. Hieronim Lipczyński, *Archetyp Wysokich a Pańskich Cnot, Wielmożnego J. M. P. Stephana z Grudni Grudzińskiego...*, 1640) – 3 druki, Piotra Elerta⁵⁶ (m.in. Jacek Stanisław Święcicki, *Niebieski Wiekw Łaskawego Kalendarz...*, 1644) i drukarnię pijarską⁵⁷ (m.in. Stanisław Bielicki, *Trybunał Panski Świętey Sprawiedliwosci...*, 1694) – po 2 druki, oraz Jana Rossowskiego⁵⁸ (Adam Fabian Birkowski, *Krzyż kawalerski albo pamięć wysoce urodzonego J. M. Pana Brata Bartłomieia Nowodworskiego...*, 1625) i drukarnię kolegium jezuickiego⁵⁹ (wspomniany już druk z roku 1747 autorstwa J.A. Poszakowskiego) – po jednym druku.

wa, *Łazarzowa drukarnia* [w:] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, t. 1: *Małopolska*, cz. 2: *wiek XVII–XVIII*, vol. 2: *L–Ż i drukarnie żydowskie*, jw., s. 411–412).

⁵² Jako wydawca widnieje też syn Ł. Andrysowicza – Bazyli Skalski, dziedzic drukarni Łazarzowej.

⁵³ Florian Ungler (? – 1536) – drukarz krakowski, założył oficynę w 1510 r., po jego śmierci prowadzoną przez wdowę do roku 1551 (zob.: H. Bułhak, *Ungler Florian* [w:] *Drukarze dawnej Polski*, t. 1, *Małopolska*, cz. 1: *wiek XV–XVI*, dz. cyt., s. 299–313).

⁵⁴ Bazyli (Błażej?) Skalski (1570?–?) – dziedzic drukarni Łazarzowej, aktywny w latach 1604–1619, wydał 109 pozycji (zob.: R. Żurkowa, *Skalski Bazyli* [w:] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, t. 1: *Małopolska*, cz. 2: *wiek XVII–XVIII*, vol. 2: *L–Ż i drukarnie żydowskie*, dz. cyt., s. 575–591).

⁵⁵ Jan Trepiński (? – 1656) – księgarz, drukarz, introligator; dzięki małżeństwu z wdową po Janie Rossowskim pozyskał drukarnię (zob.: *Trepiński Jan*, <<https://data.cerl.org/thesaurus/cni00049144>> [dostęp 15 IV 2021]; K. Korotajowa, *Trepiński Jan* [w:] *Drukarze dawnej Polski*, t. 3, cz. 2: *Mazowsze z Podlasiem*, red. K. Korotajowa, J. Krauze-Karpińska, Warszawa 2001, s. 359–367).

⁵⁶ K. Korotajowa, *Elert Piotr*, tamże, s. 52–68.

⁵⁷ K. Korotajowa, *Pijarzy Warszawa*, tamże, s. 255–288.

⁵⁸ K. Korotajowa, *Rossowski Jan*, tamże, s. 318–327.

⁵⁹ J. Krauze-Karpińska, *Jezuici Warszawa*, tamże, s. 125–149

Pięć druków stanowi dorobek oficyn w Kolonii, których właścicielami byli Anton Boëtzer⁶⁰ (Abraham Stanisław Bzowski, *R. P. Fr. Abrahami Bzovii [...] Conciones Qvadragesimales...*, 1613), Maternus Cholinus⁶¹ (Marcin Kromer, *Martini Cromeri Monachvs, Sive Colloqviorvm De Religione Libri Quatvor...*, 1568), Anton Hierat⁶² (William Rainolds, *Calvino-Turcismus: id est, Calvinisticae perfidiae...*, 1603), Petrus Horst⁶³ (Arnoldus Vesaliensis, *In quatuor libros sententiarum Petri Lombardi...*, 1563) i Johannes Soter⁶⁴ (Johannes Mensing, *Theologi de Ecclesiae Christi...*, 1532). Podobnie w Lublinie – trzy wydane przez kolegium jezuickie⁶⁵ (m.in. Teofil Rutka, *Bvdynek Chrystvsow to iest Kosciol S. Z Wielkiego wizerunku...*, 1689), jeden przez Annę Konradową⁶⁶ (Augustyn Wituński, *Wieczney Woniey Roza Nowem Grodem Zalv Otoczona Przez Smierc...*, 1637); w przypadku dzieła Wojciecha Orłowskiego – *Kosciesza Albo Strzala Kleynot Starożytnego Domu...* (1648) nazwa oficyny nie jest znana. Również produkcja lwowska to pięć tytułów – dwa oficyny jezuickiej⁶⁷ (m.in. Anicetus Mazurkowski, *Maturi visionis beatificae fructus...*, 1647), dwa Jana Szeligi⁶⁸ (m.in. Zygmunt Komorowski, *Deklaracya złotey wolności...*, 1632) i jeden Drukarni Św. Trójcy⁶⁹ (Karol Nepomucen Orłowski, *Defensa Biskupstwa y Dyecezyi Kiiowskiej Rzetelnym opisaniem...*, 1742).

⁶⁰ Anton Boëtzer (15.–1627?) – aktywny w Kolonii w latach 1609–1627 (zob.: Botzer, *Anton*, <<https://data.cerl.org/thesaurus/cni00008944>> [dostęp 15 IV 2021]).

⁶¹ Maternus Cholinus (1525?–1588) – aktywny w Kolonii w latach ca 1525–1588 (zob.: *Cholinus, Maternus*, <<https://data.cerl.org/thesaurus/cnp01334194>> [dostęp 15 IV 2021]).

⁶² Antonium Hierat (? –1627) – drukarz i nakładca, działał w Kolonii w latach 1597–1627 (zob.: *Hierat, Anton*, <<https://data.cerl.org/thesaurus/cnp01302246>> [dostęp 15 IV 2021]).

⁶³ Petrus Horst (? –1591) – drukarz, nakładca, księgarz, działał w Kolonii w latach 1550–1591 (zob.: *Horst, Peter*, <<https://data.cerl.org/thesaurus/cnp01302246>> [dostęp 15 IV 2021]).

⁶⁴ Johannes Soter (? – ca 1544) – drukarz działający w Kolonii w latach 1518 – ca 1543 (zob.: *Soter, Johann*, <<https://data.cerl.org/thesaurus/cnp01302617>> [dostęp 15 IV 2021]).

⁶⁵ Drukarnia Jezuitów w Lublinie – drukarnia działała w latach 1683–1773 (zob.: M. Juda, *Jezuici w Lublinie* [w:] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, t. 1: *Małopolska*, cz. 2: *wiek XVII–XVIII*, vol. 1: *A–K i drukarnie żydowskie*, dz. cyt., s. 271–284)

⁶⁶ Anna Konradowa (–1661?) – wdowa po drukarzu Pawle Konradzie (?–1636), aktywna w Lublinie w latach 1636–1648, 1659–1660 (zob.: *Konradowa, Anna*, <<https://data.cerl.org/thesaurus/cni00048803>> [dostęp 15 IV 2021]).

⁶⁷ Drukarnia Jezuitów we Lwowie – oficyna działała w latach 1614(?) – 1773, wydała ok. 616 tytułów (zob.: *Jezuici Lwów* [w:] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, z. 6: *Małopolska – Ziemie Ruskie*, oprac. A. Kawecka-Gryczowa, K. Korotajowa, W. Krajewski, Wrocław 1960, s. 110–114).

⁶⁸ Jan Szeliga (? – ok.1637) – drukarz działający w Krakowie (1605–1609), Dobromilu (1611–1617), we Lwowie (1618, 1620, 1626–1636), w Jaworowie (1619) i Jarosławiu (1621–1626) (zob.: R. Żurkova, *Szeliga Jan* [w:] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, t. 1: *Małopolska*, cz. 2: *wiek XVII–XVIII*, vol. 2: *L–Ż i drukarnie żydowskie*, dz. cyt., s. 615–617).

⁶⁹ Drukarnia Bractwa Św. Trójcy we Lwowie – działała w latach 1713–1786 (zob.: *Drukarnia Bractwa Św. Trójcy*, <<https://data.cerl.org/thesaurus/cnc00020704>> [dostęp: 15 IV 2021]);

Oficyny poznańskie i wileńskie dostarczyły po cztery publikacje: z Poznania Wojciech Regulus⁷⁰ trzy (m.in. Jacek Grodzki, *Wyprawa Do Nieba... Abrahama Na Zbąszyniv Ciswickiego Kasztelana Szremskiego...*, 1644) i Jan Wolrab⁷¹ jedną (Fryderyk Szembek, *Gratis Plebanski Gratis Wycwiczony W Iezwickich Szkolach Krakowskich...*, 1627); z Wilna – drukarnia kolegium jezuickiego⁷² trzy (m.in. Jakub Olszewski, *Kazanie Na pogrzebie Wielmożnego Pana [...] Samvela Paca...*, 1627), oraz drukarnia oo. Bazylianów⁷³ jedną (Reginald Kazimierz Tyszkiewicz, *Kazanie Abo Itinerarz Do Domu Wieczności, Przy Pogrzebie Ciała [...] Pana Stanisława Iana Izdebskiego...*, po 24 XI 1643).

Dwa zagraniczne ośrodki – Antwerpia: tu oficyny Moretusa⁷⁴ (*Officia propria SS. Patronorum Regni Sueciae...*, 1618) i spółki Plantin–Moretus⁷⁵ (Justus Lipsius, *Ivsti Lipsi[i] De Crvce Libri Tres...*, 1594), oraz Wenecja: drukarnia Societas Minima (Abraham Stanisław Bzowski, *Flores Avrei Ex Paradiso Sa-*

bractwo św. Trójcy Lwów [w:] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, z. 6: *Małopolska – Ziemie Ruskie*, dz. cyt., s. 71–73.

⁷⁰ Wojciech Regulus (1595–1652) – drukarz i księgarz, pisarz, aktywny w Poznaniu w latach 1641–1652 (zob.: *Regulus Wojciech*, <<https://data.cerl.org/thesaurus/cni00049173>> [dostęp 15 IV 2021]. Jan Sójka, *Regulus Wojciech* [w:] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, t. 3, cz. 1: *Wielkopolska*, oprac. A. Kawecka-Gryczowa, K. Korotajowa, J. Sójka, Wrocław 1977, s. 209–216).

⁷¹ Jan Wolrab (ca 1583 – ca 1630) – aktywny w Kaliszu i Poznaniu w latach 1602–1630 (zob.: *Wolrab, Jan*, <<https://data.cerl.org/thesaurus/cni00048848>> [dostęp 15 IV 2021]; A. Kawecka-Gryczowa, *Wolrab* [w:] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, t. 3, cz. 1. *Wielkopolska*, jw., s. 269–270; też, *Wolrab Jan I*, tamże, s. 270–280).

⁷² Collegium Vilmensis Societatis Jesu / Kolegium Jezuitów w Wilnie (1570–1579) – w 1579 r. przekształcone w Akademię Wileńską; Typis Universitatis Societatis Jesu działała w latach 1586 (?)–1773, kiedy zakon uległ kasacji (zob.: *Drukarnia Akademicka, Wilno*, <<https://data.cerl.org/thesaurus/cni00049143>> [dostęp 15 IV 2021]; *Akademicka Drukarnia Wilno* [w:] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, z. 5: *Wielkie Księstwo Litewskie*, oprac. A. Kawecka-Gryczowa, K. Korotajowa, W. Krajewski, Wrocław 1959, s. 13–34.

⁷³ Monasterium Vilmense Sanctissimae Trinitatis Ruthenorum – klasztor ufundowany w roku 1514 przez Konstantego Ostrońskiego (1460–1530), z drukarnią działającą w latach 1628–1839 (zob.: *Bazylianie, Wilno*, <<https://data.cerl.org/thesaurus/cnc00009320>> [dostęp 15 IV 2021]; *Bazylianie Wilno* [w:] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, z. 5: *Wielkie Księstwo Litewskie*, jw., Wrocław 1959, s. 40–45).

⁷⁴ Chodzi zapewne o oficynę Jana Moretusa Młodszego (1576–1618), który po śmierci ojca, również Jana (1543–1610), prowadził firmę wraz z matką i bratem w latach 1610–1618 (zob.: *Moretus, Jan*, <<https://data.cerl.org/thesaurus/cnp01341284>> [dostęp 15 IV 2021].

⁷⁵ Oficyna Plantin–Moretus funkcjonowała po śmierci Christophe’a Plantina (1514/20–1589), założyciela firmy, kiedy działalność kontynuował jego zięć Jan Moretus Starszy (zob.: *Museum Plantin Moretus*, Anwerpia 2016, <https://www.museumplantinmoretus.be/sites/plantinmoretus/files/MPM_GB_BW.klein_.pdf> [dostęp 15 IV 2021].

crae Scripturae Et Sanctorum Patrum..., 1601)⁷⁶ i w przypadku dwóch brak danych (m.in. Stanisław Sokołowski, *Officia Propria Patronorum Provinciae Polonae...*, 1603) – dostarczyły po trzy publikacje.

Z oficyn gdańskich pochodzą dwa druki – po jednym sygnowanym przez Andrzeja Hünefelda⁷⁷ (Eberhard Wassenberg, *Gestorum Vladislai IV Pol[oniae] et Svec[iae] regis...*, 1643) oraz Georga Förstera⁷⁸ (Eberhard Wassenberg, *Serenissimi Iohannis Casimiri Poloniarum*, 1644); podobnie z Kalisza – po jednym z drukarni Wojciecha Gedeliusza⁷⁹ (Girolamo Piatti, *Dobra Dvchowne Stanv Zakonnego*, po 22 VI 1606) i oficyny jezuickiej⁸⁰ (Samuel Rabbi Marokański, *Rabbi Samuelis Tractatus, Indicans Errorem Ivdæorum Circa Observantiam Legis Mosaicæ...*, 1725), oraz Lipska – po jednym od Melchiora Lotthera⁸¹ (Walenty Wróbel, *Propugnaculu[m] Ecclesiae aduers[us] uarias Sectas huius te[m]pestatis...*, 1536) i Nicolausa Fabera⁸² (Jan Cochlaeus, *De veneratione et inuocatione sanctorum...*, 1534). Pojedynczo reprezentowane są: Amsterdam (oficina Willema Janszoona Blaeu⁸³ – Adrianus Metius, *Adriani Metii [...] Opera omnia astronomica...*, 1633), Brunbergia / Braniewo (Georgius Schönfels⁸⁴ – *Constitutiones in generalibus Capitalis...*, 1598), Rzym (drukarnia Sacrae

⁷⁶ Societas Minima – spółka, której udziałowcami byli m.in. Fioravante Prati, Pietro Dusinelli, Giovanni Batista Porta, działająca w Wenecji w latach 1593–1614 (zob.: *Societas Minima, Venedig*, <<https://data.cerl.org/thesaurus/cni00042164>> [dostęp 15 IV 2021]).

⁷⁷ Andrzej Hünefeld (1581–1666) – drukarz, księgarz, nakładca, działał w Gdańsku w latach 1608–1652 (zob.: *Hünefeld, Andrzej*, <<https://data.cerl.org/thesaurus/cni00049153>> [dostęp: 15 IV 2021]; *Hünefeld, Andrzej* [w:] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, t. 4: *Pomorze*, oprac. A. Kawecka-Gryczowa, K. Korotajowa, Wrocław 1962, s. 156–170).

⁷⁸ Georg Förster (1615–1660) – księgarz, wydawca, działał w Gdańsku w latach 1643–1660 (zob.: *Förster, Georg*, <<https://data.cerl.org/thesaurus/cni00074106>> [dostęp 15 IV 2021]. *Förster Jerzy* [w:] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, t. 4: *Pomorze*, jw., s. 112–113).

⁷⁹ Wojciech Gedeliusz (? – 1632?) – drukarz, działał w Poznaniu (1601) oraz Kaliszu w latach 1603–1632, (zob.: *Gedeliusz, Wojciech*, <<https://data.cerl.org/thesaurus/cni00048860>> [dostęp 15 IV 2021]; A. Kawecka-Gryczowa, *Gedeliusz Wojciech* [w:] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, t. 3, cz. 1: *Wielkopolska*, dz. cyt., Wrocław 1977, s. 64–74).

⁸⁰ J. Sójka, *Jezuici Kalisz* [w:] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, t. 3, cz. 1: *Wielkopolska*, jw., s. 98–104.

⁸¹ Melchior Lotther Starszy (ca 1470 – 1549) – drukarz, księgarz, działał w Lipsku w latach 1495–1538 (zob.: *Lotter, Melchior*, <<https://data.cerl.org/thesaurus/cnp01303281>> [dostęp 15 IV 2021]).

⁸² Nicolaus Faber (? –1554) – zob. *Faber, Nicolaus* <<https://data.cerl.org/thesaurus/cni00040428>> [dostęp 15 IV 2021].

⁸³ Willem Janszoon Blaeu (1571–1638) – aktywny w Amsterdamie w latach 1605–1638 (zob.: *Blaeu, Willem Jansz*, <<https://data.cerl.org/thesaurus/cnp01471592>> [dostęp 15 IV 2021]).

⁸⁴ Georgius Schönfels (?– 1626–1631?) – działał w Braniewie w latach 1598–1626 (zob.: *Schönfels, Jerzy*, <<https://data.cerl.org/thesaurus/cni00048789>> [dostęp 15 IV 2021]).

Congregationis de Propaganda Fide⁸⁵ – *Synodus Provincialis Ruthenorum...*, po 19 VI 1724), Supraśl (drukarnia bazylikańska⁸⁶ – Teofil Jętkiewicz, *Aquila grandis magnarum alarum in Zyroviciana...*, 1730) i Heidelberg (Hieronym Commelini⁸⁷ – Friedrich Sylburg, *Saracenicæ, sive Moameticæ...*, 1595).

Kryterium miejsca druku przedstawia się następująco: 91 (79%) druków polskich, 17 (15%) zagranicznych oraz siedem (6%) niezidentyfikowanych.

Treściowo zawartość zbioru odzwierciedla jego proveniencję – bibliotekę klasztorną, w której dominują dzieła religijne, filozoficzne, teologiczne, licznie reprezentowane są kazania, żywoty świętych i władców oraz dzieła panegiryczne. Porównanie z innymi bibliotekami bernardyńskimi potwierdza typowość treści gromadzonych w bernardyńskich bibliotekach. Przykładowo w charakterystyce księgozbioru konwentu lwowskiego Krzysztof A. Sitnik OFM wymienił, zgodnie z zapisami działowymi w inwentarzu, gdzie o przynależności do danego działu decydowała treść druku, kilkanaście kategorii: *Biblia, konkordancje, komentarze biblijne; ojcowie Kościoła, doktorzy i pisarze kościelni; kaznodziejstwo; teologia scholastyczna, moralna, pozytywno-kontrowersyjna; prawo kanoniczne i cywilne; dziejopisarstwo kościelne i powszechne; monastica, reguły zakonne; piśmiennictwo ascetyczne i mistyczne; filozofia; matematyka i nauki przyrodnicze; humanistyka oraz medycyna*⁸⁸. Z kolei Tomasz Stolarczyk w artykule dot. biblioteki łączyckiej bernardynów napisał o ‘typowej dla bibliotek klasztornych klasyfikacji’, wymieniając w niej 18 kategorii, w które również wpisują się druki pozyskane z Leżajska do księgozbioru Czartoryskich⁸⁹.

W wyniku poszukiwań ustalono obecność większości z wymienionych w spisie tytułów w zbiorach Biblioteki Książąt Czartoryskich. Część pozycji ma na stronie tytułowej prostokątną pieczętkę wykonaną niebieskim tuszem, z napisem „Z BIBLIOTEKI PUŁAWSKIEY XX. CZARTORYSKICH”, która teoretycznie mogłaby wykluczać ich pochodzenie ze źródła leżajskiego E. Rödla, jednak w praktyce używana była nawet do końca XIX w. Niemniej część z przejranych starych druków zawiera proveniencje wskazujące na leżajski klasztor, a część poświadczenie nabycia ich za pośrednictwem książkołapa, wpisane przez K. Druzewicza.

⁸⁵ Typographia Sacrae Congregationis de Propaganda Fide – oficyna aktywna w Rzymie w latach 1626–1812, 1815–1910 (zob.: *Stamperia della Sacra Congregazione de Propaganda Fide, Rome*, <<https://data.cerl.org/thesaurus/cnc00014155>> [dostęp 15 IV 2021]).

⁸⁶ Drukarnia Bazylianów w Supraślu – działała w latach 1695–1804(?), wydała 228 tytułów (zob.: *Bazylianie Supraśl [w:] Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, z. 5: *Wielkie Księstwo Litewskie*, dz. cyt., 1959, s. 36–40).

⁸⁷ Hieronym Commelini (ca 1550–1597) – aktywny w latach 1587–1597 (zob.: *Commelinus, Hieronymus*, <<https://data.cerl.org/thesaurus/cni00044708>> [dostęp 15 IV 2021]).

⁸⁸ K.A. Sitnik, *Księgozbiór konwentu*, s. 232.

⁸⁹ T. Stolarczyk, *Księgozbiór biblioteki*, s. 43–47.

W dziewięciu tytułach notkami proveniencyjnymi poświadczona została przynależność woluminów do librarii leżajskiej, w trzech z nich – adnotacje wskazujące na E. Rödlę. Są to (układ wg sygnatur, w kolejności rosnącej): Teofila Rutki *Goliat swoim mieczem porażony...* (Lublin: Drukarnia Jezuitów, 1689) – na stronie tytułowej wpis: *Pro Conventu Reverendorum PPm Bernardinorum Conventus Lezayscensis Autor offert*, na s. 168, przy prawym marginesie – *Conventus Lezayscensis*⁹⁰; przywoływany już druk *Flores Aurei Ex Paradiso Sacrae Scripturae...* – na stronie tytułowej: *Fr~ Bernardin9 Dabrouien Pro loco Lezayscens cella Pradit Ordinis Minoru~* [ncz.]⁹¹; odnotowane już dzieło A. Stefanowicza *Ordinarium Provinciae Poloniae...* – na stronie tytułowej notka: *Pro conventu Lezayscensis [...] 1699*, oraz na drugiej stronie wyklejki przedniej: *Nabyte od Pana Redla*⁹². We wspomnianym już druku z oficyny A. Piotrkowczyka *Explanatio Regulae D. Avgvstini Episcopi Hipponen...* – na pierwszej stronie tekstu zapis: *Conventu Lezayscensi [...]*⁹³; w dziele Stanisława Szczygielskiego *Adorea Mariana Sive Usitatum Ecclesiaer canticum...* (Wilno: Drukarnia Akademicka, 1676) – na stronie tytułowej: *Conventu~ Lezayscensis 1699*⁹⁴; w wymienianej pracy K. Cichockiego *Alloquiorum Osiecensium...* – na stronie tytułowej wpis czerwonym atramentem: *Loci Lezayscen' PP. Bernardinoru~*⁹⁵; w *Synodvs Dioecesana Præmysliensis...* (Kraków: Andrzej Piotrkowczyk, 1642) – na stronie tytułowej notka: *Pro Bibliotheca Contus Lezayscen fr. Petrus* [ncz.] *P.R. Mino applicavit 1649*, na stronie nieliczbowanej: *Pro loco Lezayscensi fr. Franc? Applicav* [ncz. ncz.]⁹⁶; w *Oratorium Palaczu [!] Duchownego...* autorstwa Gabriela Zawieszki (Lwów: Jan Szeliga, 1619) – na trzeciej stronie wyklejki przedniej odnotowano: *Nabyta od P. Redla w r 1875*, na stronie tytułowej zaś, ozdobionej dużym kolorowanym drzeworytem: *Assignatus loco Lezayscen' Fr Bonavent: [ncz.] Prov Russi...*⁹⁷; i ostatni wolumin, wymieniona już publikacja J. Lipsiusa – na drugiej stronie wyklejki przedniej wpis: *Ex Conventu Lezays*, oraz na stronie tytułowej starannym duktem: *Mgnificis Dominus Ioannes Kostka pro Loco Lezayscen ad S. Mariam Ordinis Minorum de Obseruantia. Anno Dni 1619*, i tamże, tuż przy lewym marginesie: *p E Redla nabyte*⁹⁸.

Analiza spisu starych druków sporządzonego przez K. Drużewicza pozwoliła na pełne rozpoznanie 111 z 115 tytułów, odnalezienie ich w bazach danych

⁹⁰ BCzart., sygn. 8360 I.

⁹¹ BCzart., sygn. 25266 II.

⁹² BCzart., sygn. 25890 I.

⁹³ BCzart., sygn. 26016 I.

⁹⁴ BCzart., sygn. 26027 I.

⁹⁵ BCzart., sygn. 26221 II.

⁹⁶ BCzart., sygn. 28116 II.

⁹⁷ BCzart., sygn. 36436 II.

⁹⁸ BCzart., sygn. 51175 II.

oraz sprawdzenie obecności we współczesnych zasobach Biblioteki Książąt Czartoryskich w Krakowie. Jedynie w dziewięciu stwierdzono proveniencje wskazujące na pochodzenie woluminów z klasztoru oo. Bernardynów w Leżajsku, skąd trafiły do książęcej biblioteki za pośrednictwem galicyjskiego książkołapa – E. Rödla. W zaledwie trzech spisujący nabytki od niego odnotował pośrednika wpływów do zbiorów. Niewątpliwie tematyka wszystkich druków przywiezionych przez Rödla do Sieniawy wskazuje na klasztorną bibliotekę. Kontakty z zakonnikami oraz zapłatę za nie potwierdzono pisemnie, tym samym realizując próby odbudowania jednej z cenniejszych bibliotek rodowych.

Bibliografia

Źródła

- APBK, rkps sygn. I-h-25, s. 81–85.
APBK, rkps sygn. VI-e-81, s. 391–395, 397, 399.
APBK, rkps sygn. VI-e-86, s. 241–245.
APBK, rkps sygn. VI-g-9.
APBK, rkps sygn. VI-g-10.
APBK, rkps sygn. VI-g-11.
APBK, rkps sygn. VI-g-12.
APBK, rkps sygn. VI-g-13.
APBK, rkps sygn. VI-g-14.
APBK, rkps sygn. VI-g-15.
BCzart., rkps sygn. 12 254, nr 1563.
BCzart., rkps sygn. 12 254, nr 5140.
BCzart., rkps sygn. 12 255, nr 1809.
BCzart., rkps sygn. 12 255, nr 1811.
BCzart., rkps sygn. 12 255, nr 1849.
BCzart., rkps sygn. 1615 V.
BCzart., rkps sygn. 3566 I.
BCzart., rkps sygn. 3616 V.

Opracowania

- Akademicka Drukarnia Wilno* [w:] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, z. 5: *Wielkie Księstwo Litewskie*, oprac. A. Kawecka-Gryczowa, K. Korotajowa, W. Krajewski, Wrocław 1959, s. 13–34.
- Bazylianie Supraśl* [w:] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, z. 5: *Wielkie Księstwo Litewskie*, oprac. A. Kawecka-Gryczowa, K. Korotajowa, W. Krajewski, Wrocław 1959, s. 36–40.
- Bazylianie Wilno* [w:] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, z. 5: *Wielkie Księstwo Litewskie*, oprac. A. Kawecka-Gryczowa, K. Korotajowa, W. Krajewski, Wrocław 1959, s. 40–45.
- Bogdalski C., *Pamiętnik kościoła i klasztoru OO. Bernardynów w Leżajsku: spisany ze starych aktów i kronik*, Kraków 1929.
- Bractwo św. Trójcy Lwów* [w:] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, z. 6: *Małopolska – Ziemie Ruskie*, oprac. A. Kawecka-Gryczowa, K. Korotajowa, W. Krajewski, Wrocław 1960, s. 71–73.

- Biblioteka Książąt Czartoryskich: informator o zbiorach*, red. J. Lenkiewiczowa, Kraków 2004.
- Buczek K., *Druziewicz Karol* [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 5, red. W. Konopczyński, Kraków 1946, s. 401.
- Buczek K., *Z przeszłości Biblioteki Muzeum XX. Czartoryskich oraz przyczynki do dziejów Biblioteki Poryckiej*, Kraków 1936.
- Buczek K., *Z przeszłości Biblioteki Muzeum XX. Czartoryskich (w sześćdziesiątą rocznicę przeniesienia jej zbiorów do Krakowa)*, „Przegląd Biblioteczny” 1936, R. X, z. 4, s. 181–199.
- Bułhak H., *Ungler Florian* [w:] *Drukarze dawnej Polski*, t. 1: *Małopolska*, cz. 1: *wiek XV–XVI*, red. A. Kawecka-Gryczowa, Wrocław 1983, s. 299–313.
- Fluda-Krokos A., *Dzieje biblioteki klasztornej oo. Bernardynów w Przeworsku – wstęp do badań* [w:] *550-lecie klasztoru oo. Bernardynów w Przeworsku (1465–2015)*, red. M. Gęśla, A. Sitnik, Kalwaria Zebrzydowska 2015, s. 259–285.
- Fluda-Krokos A., „*Pamiętnik*” *Karola Druziewicza jako źródło do badań losów biblioteki puławskiej Czartoryskich*, „*Niepodległość i Pamięć*” 2020, nr 1 (69), s. 263–284.
- Fluda-Krokos A., *Starodruki z biblioteki klasztornej bernardynów w Przeworsku w zbiorach Biblioteki XX. Czartoryskich w Krakowie*, „*Hereditas Monasteriorum*” 2012, Vol. 1, s. 173–187.
- Förster Jerzy [w:] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, t. 4: *Pomorze*, oprac. A. Kawecka-Gryczowa, K. Korotajowa, Wrocław 1962, s. 112–113.
- Frączyk T., *Druziewicz Karol* [w:] *Słownik pracowników książki polskiej*, red. I. Treichel, Warszawa 1972, s. 185.
- Golichowski N., *Przed nową epoką: materiały do historii OO. Bernardynów w Polsce*, Kraków 1899, s. 89, 311.
- Heritage of the Printed Book Database*, <<https://www.cerl.org/resources/hpb/main>> [dostęp 18 IV 2021].
- Hünefeld, Andrzej [w:] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, t. 4: *Pomorze*, oprac. A. Kawecka-Gryczowa, K. Korotajowa, Wrocław 1962, s. 156–170.
- Jaglarz M., *Schedel Krzysztof Starszy* [w:] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, t. 1: *Małopolska*, cz. 2: *wiek XVII–XVIII*, vol. 2: *L–Ż i drukarnie żydowskie*, red. J. Pirożyński, Kraków 2000, s. 548–552.
- Jezuici Lwów* [w:] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, z. 6: *Małopolska – Ziemia Ruskie*, oprac. A. Kawecka-Gryczowa, K. Korotajowa, W. Krajewski, Wrocław 1960, s. 110–114.
- Juda M., *Jezuici w Lublinie* [w:] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, t. 1: *Małopolska*, cz. 2: *wiek XVII–XVIII*, vol. 1: *A–K i drukarnie żydowskie*, red. J. Pirożyński, Kraków 2000, s. 271–284.
- Kantak K., *Bernardyni polscy*, t. 1: *1453–1572*, Lwów 1933.
- Kantak K., *Bernardyni polscy*, t. 2: *1573–1795–1932*, Lwów 1933.
- Kawecka-Gryczowa A., *Gedeliusz Wojciech* [w:] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, t. 3, cz. 1: *Wielkopolska*, oprac. A. Kawecka-Gryczowa, K. Korotajowa, J. Sójka, Wrocław 1977, s. 64–74.
- Kawecka-Gryczowa A., *Wolrab* [w:] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, t. 3, cz. 1: *Wielkopolska*, Wrocław 1977, oprac. A. Kawecka-Gryczowa, K. Korotajowa, J. Sójka, s. 269–270;
- Kawecka-Gryczowa, *Wolrab Jan I* [w:] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, t. 3, cz. 1: *Wielkopolska*, Wrocław 1977, oprac. A. Kawecka-Gryczowa, K. Korotajowa, J. Sójka, s. 270–280.
- Korotajowa K., *Cezary Franciszek* [w:] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, t. 1: *Małopolska*, cz. 2: *wiek XVII–XVIII*, vol. 1: *A–K i drukarnie żydowskie*, red. J. Pirożyński, Kraków 2000, s. 82–100; tamże do s. 121 dzieje oficyny.

- Korotajowa K., *Elert Piotr* [w:] *Drukarze dawnej Polski*, t. 3, cz. 2: *Mazowsze z Podlasiem*, red. K. Korotajowa, J. Krauze-Karpińska, Warszawa 2001, s. 52–68.
- Korotajowa K., *Kupisz Łukasz* [w:] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, t. 1: *Małopolska*, cz. 2: *wiek XVII–XVIII*, vol. 1: *A–K i drukarnie żydowskie*, red. J. Pirożyński, Kraków 2000, s. 357–366.
- Korotajowa K., *Pijarzy Warszawa* [w:] *Drukarze dawnej Polski*, t. 3, cz. 2: *Mazowsze z Podlasiem*, red. K. Korotajowa, J. Krauze-Karpińska, Warszawa 2001, s. 255–288.
- Korotajowa K., *Rossowski Jan* [w:] *Drukarze dawnej Polski*, t. 3, cz. 2: *Mazowsze z Podlasiem*, red. K. Korotajowa, J. Krauze-Karpińska, Warszawa 2001, s. 318–327.
- Korotajowa K., *Trepiński Jan* [w:] *Drukarze dawnej Polski*, t. 3, cz. 2: *Mazowsze z Podlasiem*, red. K. Korotajowa, J. Krauze-Karpińska, Warszawa 2001, s. 359–367.
- Krauze-Karpińska J., *Jezuici Warszawa* [w:] *Drukarze dawnej Polski*, t. 3, cz. 2: *Mazowsze z Podlasiem*, red. K. Korotajowa, J. Krauze-Karpińska, Warszawa 2001, s. 125–149
- Kukiel M., *Banicja księcia Adama Czartoryskiego i katastrofa Puław*, „Kwartalnik Historyczny” 1930, R. XLIV, t. 1, z. 4, s. 473–492.
- Larendowicz Z., *Biblioteka Klasztoru Ojców Bernardynów w Leżajsku*, Kraków 2007.
- Lenart E., *Biblioteki bernardyńskie w Polsce od 2. połowy XV do końca wieku XVIII* [w:] *Pięćset pięćdziesiąt lat obecności oo. Bernardynów w Polsce (1453–2003)*, red. W.F. Murawiec, D.A. Muskus, Kalwaria Zebrzydowska 2006, s. 659–677.
- Malicki M., *Repertur wydawniczy drukarni Franciszka Cezarego starszego 1616–1651*, cz. 1: *Bibliografia druków Franciszka Cezarego starszego 1616–1651*, Kraków 2010.
- Murawiec W., *Leżajsk* [w:] *Klasztory bernardyńskie w Polsce w jej granicach historycznych*, red. H.E. Wyczawski, Kalwaria Zebrzydowska 1985, s. 175–184.
- Museum Plantin Moretus*, Anwerpia 2016, <https://www.museumplantinmoretus.be/sites/plan-tinmoretus/files/MPM_GB_BW.klein_.pdf> [dostęp 15 IV 2021].
- Nowak J., *Erwin Redel antykwariusz przeworski i jego penetracje bibliotek klasztornych 1871–1876. Przyczynek do dziejów „książkołapstwa” w Galicji*, „Nasza Przeszłość” 1997, 88, s. 329–353.
- Nowak J., *Karola Druzewicza podróże biblioteczne po kongresówce i Galicji w latach 1860–1879*, „Przegląd Humanistyczny” 1994, 38, 3, s. 87–97.
- Nowak J., *Ordynacja Sieniawska Książąt Czartoryskich. Plany – zamierzenia – realizacja*, „Rocznik Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie” 2000, R. XLV, s. 121–159.
- Ptak-Korbel W., *Piotrkowczyk Andrzej* [w:] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku: praca zbiorowa*, t. 1: *Małopolska*, cz. 1: *wiek XV–XVI*, red. A. Kawecka-Gryczowa, Kraków 1983, s. 147–169.
- Regulus Wojciech*, <<https://data.cerl.org/thesaurus/cni00049173>> [dostęp 15 IV 2021].
- Sieradzki P., *Czartoryscy a dobra sieniawskiego w latach 30. i 40. XIX wieku. Zarys zagadnienia*, „Rocznik Kolbuszowski” 2010, 10, s. 197–208.
- Sitnik K.A., *Księgozbiór konwentu we Lwowie odzwierciedleniem zainteresowań intelektualnych bernardynów lwowskich II poł. XV–XVIII wieku*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 2004, 81 s. 225–252.
- Sójka J., *Jezuici Kalisz* [w:] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, t. 3, cz. 1: *Wielkopolska*, oprac. A. Kawecka-Gryczowa, K. Korotajowa, J. Sójka, Wrocław 1977, s. 98–104.
- Sójka J., *Regulus Wojciech* [w:] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, t. 3, cz. 1: *Wielkopolska*, Wrocław 1977, oprac. A. Kawecka-Gryczowa, K. Korotajowa, J. Sójka, s. 209–216.
- Stolarczyk T., *Księgozbiór biblioteki bernardynów w Łęczycy na podstawie inwentarza z 1819 roku*, „Roczniki Humanistyczne” 2020, t. LXVIII, z. 2, s. 41–48.
- Wierzbicki P., *Biblioteka Książąt Czartoryskich – O oddziale – Muzeum Narodowe*, <<https://mnk.pl/oddzial/biblioteka-ksiazat-czartoryskich/o-oddziale>> [dostęp 28 II 2021].

- Wierzbicki P., *Niezwykłe zbiory z niezwyklej kolekcji. Skarby bibliofilskie z Biblioteki Książąt Czartoryskich*, „Rocznik Biblioteki Kraków” 2017, R. 1, s. 231–251.
- Wyczawski H.E., *Bernardyni polscy*, t. 3: 1772–1946, Kalwaria Zebrzydowska 1992, s. 320.
- Zawadzki W., *Księgozbiór klasztoru bernardynskiego w Kadynach w zasobach Biblioteki Elbląskiej*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 2014, 102, s. 341–389.
- Zychowiczowa M., *Piotrkowczyk [w:] Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku: praca zbiorowa*, t. 1: *Małopolska*, cz. 1: *Wiek XV–XVI*, red. A. Kawecka-Gryczowa. Kraków 1983, s. 145–147.
- Żmuda R., *Stan badań bibliologicznych o bibliotekach klasztornych Bernardynów w Polsce za lata 1918–2015 [w:] Wkład Bernardynów w życie religijno-kulturalne narodu polskiego (wybrane aspekty)*, red. C. Gniecki, A.K. Sitnik, Kalwaria Zebrzydowska 2016, s. 311–339.
- Żurkowa R., *Łazarzowa drukarnia [w:] Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, t. 1: *Małopolska*, cz. 2: *wiek XVII–XVIII*, vol. 2: *L–Ż i drukarnie żydowskie*, red. J. Pirożyński, Kraków 2000, s. 411–412.
- Żurkowa R., *Piątkowski Walery Jerzy [w:] Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, t. 1: *Małopolska*, cz. 2: *wiek XVII–XVIII*, vol. 2: *L–Ż i drukarnie żydowskie*, red. J. Pirożyński, Kraków 2000, s. 470–491.
- Żurkowa R., *Skalski Bazyli [w:] Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, t. 1: *Małopolska*, cz. 2: *wiek XVII–XVIII*, vol. 2: *L–Ż i drukarnie żydowskie*, red. J. Pirożyński, Kraków 2000, s. 575–591.
- Żurkowa R., *Szeliga Jan [w:] Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, t. 1: *Małopolska*, cz. 2: *wiek XVII–XVIII*, vol. 2: *L–Ż i drukarnie żydowskie*, red. J. Pirożyński, Kraków 2000, s. 615–617.

Bazy internetowe

- Bibliografia Estreichera, <<https://www.estreicher.uj.edu.pl/home/>> [dostęp 18 IV 2021].
- CERL Thesaurus, < https://data.cerl.org/thesaurus/_search> [dostęp 15 IV 2021].
- NUKAT. Prosto do informacji. Katalog zbiorów polskich bibliotek naukowych, <<http://katalog.nukat.edu.pl/search/query?theme=nukat>> [dostęp 18 IV 2021].
- SOWA OPAC: Katalog Biblioteki Książąt Czartoryskich w Krakowie, < <https://opac.mnk.pl/?KatalogID=0>> [dostęp 15 IV 2021].

Old prints acquired for the Czartoryski Library from the Leżajsk St. Bernardine Monastery according to 1875 inventory

Summary

The library of the Czartoryski Princes is one of the most valuable resources of culture heritage manuscripts and prints, created over generations, marked by the history of the country and the history of the family. One of the places where it was stored and multiplied was the palace in Sieniawa, where manuscripts and old prints from the Leżajsk-based Bernardine Fathers library found their way, thanks to the activities of Erwin Rödel. The article presents a part of these resources – brought by a book acquirer and recorded in the inventory on 25 April 1875. The list contains information on three manuscripts and 115 print titles, the majority of which have been found in the present collection, while Bernardine provenance has been confirmed in nine.

Keywords: Czartoryski Princes Library, Erwin Rödel, Bernardines, Leżajsk, old prints